

ИЗБОРИТЕ В СЪРБИЯ – БРЪСНАЧЪТ НА ЕВРОПА?

Проф.д-р Нина Дюлгерова

3 февруари беше поредният ден X за сръбската и европейската стабилност. През последните месеци нееднократно този израз се използва за събития, обвързани със западната ни съседка. Дали това ще са изборите в Косово, енигматичната дата за обявяване на нейната независимост или са президентските избори в Сърбия, няма значение. Факт е обстоятелството, че в дневния ред на Балканите, Европа и света е Сърбия с нейните съзнателно ескалиращи (повече с външна, отколкото с вътрешна подкрепа) проблеми.

Какво всъщност се случи на 3 февруари 2008 г. в сръбската държава? Балотажът между прозападния настоящ президент Борис Тадич и крайнодесния евроскептик Томислав Николич, който беше вицепремиер на страната по време на разтърсилите Балканския полуостров войни през 90-те години на 20 век завърши в полза на Тадич. Според Центъра за свободни избори и демокрация /CeSID/, след преброяването на 90% от бюлетините Тадич печели около 51% от гласовете, а Николич около 48%. Точните цифри са без значение, тъй като Томислав Николич вече призна своето поражение. Според анализатори Тадич дължи победата си на подкрепата на етническите унгарци и други малцинства в страната.

Тези избори сами по себе си са част от конституционната същност на всяка държава. Интригата, свързана конкретно с президентските избори в Сърбия, е ориентирано към злободневните за региона въпроси, свързани със съдбата на Косово, бъдеще на Сърбия в Европейския съюз и енергийни проекции на Русия в Европа, които през последните седмици очертаха възвращащото се българско и утвърждаващото се за пореден път сръбско присъствие в нейните планове. Политическите и дипломатическите совалки в региона през последните седмици са своеобразен рекорд по разнообразието на участниците и техния висок статус.

Активизираха се акциите „за” и „против” обявяването на независимостта на Косово. Напрежението в региона нарасна след изнесената на 25 януари 2008 г. от словенския вестник „Дневник” информация за исканията на САЩ към словенското председателство на ЕС по въпросите за Косово, Близкия Изток и Кавказ, представени от държавния секретар Кондолиза Райс, заместник-държавния секретар Даниел Фрийд и заместник-помощника на държавния секретар Розмари ДиКарло. От значение са думите на Фрийд относно решението на статута на Косово в посока независимост, както и увереността му, че този процес ще се ръководи от Словения. Според него не е препятствие отсъствието на единодушие сред държавите-членки на ЕС, тъй като е по-важно решението за европейската мисия, при което не трябва да се взимат под внимание критичните позиции и изказвания на Руската Федерация и Сърбия. Според американския сценарий шест държави членки на ЕС в началото няма да признаят Косово, но ако го признаят поне 15 от общо 27 членки на ЕС, това ще бъде съвсем достатъчно. Според Фрийд

от ключово значение ще бъде Словения в ролята ѝ на председател на ЕС, а САЩ ще бъдат сред първите, които ще признаят независимостта.

Неслучайно различни представители на косовската висша администрация често започнаха да повтарят своите обещания за обявяване независимостта на Косово, огласявайки различни дати и срокове. Всяко от тези изявления предизвикваше политическа и медийна буря, която бе ориентирана не толкова към датата на обявяването, колкото към последвалата ѝ реакция в Сърбия, съседните държави, Русия и бъдещите проекции на проблемните зони в почти всички страни от Европейския съюз и в някои от постсъветското пространство.

Идеята за приобщаването на Сърбия към европространството, която бе ориентирана към подкрепа на проевропейския Борис Тадич изкристализира в политическо споразумение за сътрудничество, което досега не е прилагано в ЕС и се приема като прецедент. Проектоспоразумението, което външните министри на ЕС приеха на 28 януари, обаче представлява само политическо-правна рамка, която Европейската комисия и Съветът на ЕС през следващите няколко дни ще трябва да запълнят с конкретно съдържание. След няколко дни ще се разбере доколко европейските надежди в Сърбия ще намерят своето конкретно измерение в Брюксел?

Действията на САЩ и Европейския съюз са своеобразен контрапункт на руските успехи в битката за енергийните коридори в Европа. Подписаните в София руско-български споразумения за „Южен поток“, нефтопровода Бургас-Александруполис, изграждането на АЕЦ Белене, както и сключените руско-сръбски споразумения в Москва за енергийно сътрудничество за 30 години и протокол за закупуване на 51 процента от акциите на сръбската петролна компания "Нафтна индустрия Сърбие" (НИС), засилват позициите на Кремъл в региона.

След като се разбра, че в Сърбия старият/нов президент ще продължи да е начело на държавата, неизвестните са също толкова големи сега, колкото и преди неговия избор. Сърбия отново е изправена пред неясната алтернатива след неизбежната (според почти всички важни местни и международни фактори) независимост на Косово. Също така остава в сферата на догадките нейното приобщаване към еврозоната, което е свързано не само с политиката ѝ към косовския въпрос, но и с преодоляване на твърдата позиция на Холандия за решаване въпросите с трибунала в Хага.

Неслучайно Генералният секретар на ООН Бан Ки-мун при посещенията си в Словения изрази своето безпокойство спрямо очертаващата се тревожна ситуация на Балканите, свързани непосредствено със статута на Косово. Както той, така и други отговорни фактори не се заемат с прогнози за сигурността в Сърбия и в сръбската провинция Косово, както и за бъдещето на държавата в ЕС. Няма никакво съмнение обаче, че тази част на Балканите ще продължават да бъдат политическият бръснач на Европа, чието движение ще концентрира енергията на политическия, дипломатическия и не дай боже военния елит на региона и света.